

Fakulteten för samhälls- och livsvetenskaper

Ingrid Karlsson

Tornedalsk identitet

En studie om identiteter och deras påverkan på
synen av den svenska staten

The identity of Tornedalen

A study about identities and its effect on views on the Swedish state

Statsvetenskap
C-uppsats

Datum/Termin: Hötterminen 06
Handledare: Gregg Bucken-Knapp och
Susan Marton
Examinator: Hans Löden

ABSTRACT

This C-essay in political science is written by Ingrid Karlsson, autumn 06.

Advisers: Gregg Bucken-Knapp and Susan Marton.

“ The identity of Tornedalen, a study about identities and its affect on the view of the Swedish state.”

The purpose of this essay is to investigate the identification amongst the population in Tornedalen and if their identity affects the view of the Swedish state. I am going to look into how people from that region looks upon their identity. Do they consider themselves as Swedish, Tornedaling or Finnish? I have two research questions on this topic: 1) What does a person from Tornedalen consider their identity? 2) If the way the Swedish state treated Tornedalen, from around the middle of the nineteenth century to the middle of the twentieth century, has affected the way people from this region looks upon their own culture, and if the treatment has affected peoples view of the Swedish state. The methods I am using for this essay is case studies and to my help to collect data I am having a focus group in Pajala. My reason to use a focus group instead of surveys is because I find focus groups to be a much more interesting way of finding out what people really think.

My conclusion on the question about identity is that the people in Tornedalen have different ideas on how they see themselves. Some consider themselves as both Tornedaling and Swedish, and others see themselves as Finnish and Swedish. One thing that I found out through the focus group is that a mutual thing amongst the participators is that they see themselves as Swedish. On my second question, my conclusion is that the way the Swedish state treated this region had a great impact on how they look upon themselves and their view of the Swedish state.

Förord.

Jag vill tacka Maria Lindmark och Pajala kommun för hjälpen med bland annat att de bistod med lokal utan kostnad för min fokusgrupp. Ett stort tack till deltagarna för att de tog sig tid och avvarade 2 timmar för att delta i min fokusgrupp och ge mig intressanta svar på mina frågor.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING OCH ÄMNESVAL	4
1.1. Syfte	7
1.1.2. Forskningsfrågor	7
1.2. Hypotes.....	7
1.3. Perspektiv	8
1.4. Metod och material.....	8
1.4.1. Utförandet av fokusgruppen.....	9
1.4.2. Dagen för fokusgruppen.....	11
1.4.3. Uppkomna problem.....	12
1.5. Definiering	12
1.6. Avgränsning och Disposition	13
1.7. Teori	14
1.7.1. Operationalisering	17
1.7.2. Frågor till fokusgruppen.....	19
1.8. Bakgrund	20
2. DEN TORNEDALSKA IDENTITEN	25
2.1. Laestadianismen	26
2.2. Den tornedalska kulturen	28
3. FOKUSGRUPPEN.....	31
3.1. Resultatet av fokusgruppen	31
4. ANALYS.....	35
5. SLUTSATS	38
5.1. Egna reflektioner	42
REFERENSFÖRTECKNING.....	45

1. Inledning och ämnesval

I de flesta stater finns det en minoritet, en minoritet som kanske har ett eget språk och en egen kultur. Exempel på minoriteter är ursprungsbefolkningen i både Syd- och Nordamerika. I flera stater har krig startats mellan landets minoriteter och staten, exempelvis Balkankriget och kriget i Rwanda. Minoritetens rättigheter är även något som blivit stort i Sverige, samerna har fått tillbaka marker och blivit erkända som ett minoritetsfolk. Med exempel som kriget som bröt ut i Balkan under det tidiga 1990-talet får man en förståelse hur konflikter mellan stater och minoriteter kan blossa upp till fullskaligt krig. Dessa konflikter har ofta sin grogrund i staters försök att trycka ner minoritetens kultur och känsla av samhörighet. Anledningen tror jag är att om stater utåt inte ses som ett land med ett språk och en kultur, då kan staten ses som sårbart, medan en enad och homogen stat ses som en stark stat. Allt som är annorlunda kan leda till en säkerhetsrisk. När man tänker på alla konflikter som har haft sin början i spänningar mellan minoritetsgrupper och stater, tas mina tankar till den påverkan staten har på den relation som finns mellan staten och minoriteter. Om staten ser som sin uppgift att föra in minoriteten till att bli en del av majoriteten och använder våld för att genomföra detta, då finns det en risk att det skapas knaggliga relationer mellan minoriteten och staten. En annan konsekvens av statens vilja att föra in minoriteten till majoriteten är att minoritetens identitet riskerar att försvinna.

Denna C-uppsats ska handla om identiteter och om identiteter kan påverka synen på den svenska staten. I dagens samhälle där gränserna suddas ut, speciellt i och med EU börjar det bli viktigt för människor att hitta tillbaka till exempelvis gamla rötter, grupper och områden för att känna att vi hör hemma och att vi tillhör en utvald grupp som är speciella, grupperna kan vara allt från etniska till grupper som baseras på sexualitet.(Paasi. 2003:475, Laitin. 1998:11)

Att undersöka hur olika grupper i Sverige identifierar sig kan ge oss en möjlighet att förstå varför vissa grupper känner sig utestängda från det svenska samhället och möjligtvis känner sig svikna av den svenska staten. Att det idag finns flera grupper i vårt samhälle som inte anser att deras identitet är svensk kan i sin tur leda till att personer känner att det svenska samhället sviker dem. I dagens Sverige är det stora diskussioner

kring hur vi ska lyckas integrera människor som kommer till Sverige och få dem att känna sig som svenskar eller i alla fall känna sig accepterade och en del av det svenska samhället. Vissa anser att Sverige inte har lyckats med detta, därför är det enligt mig intressant att se hur personer som är i minoritet i det svenska samhället identifierar sig och hur de ser på den svenska staten. Jag har valt att genomföra denna undersökning på Tornedalen och de som bor i området. Orsaken till det är den försvenskingsprocess som Tornedalen genomgick som resulterade i bland annat att deras språk tornedalsfinskan eller meänkieli förbjöds i skolan. Konsekvenserna som har blivit av denna försvenskingsprocess är att personer som är uppväxta i Tornedalen inte fick lära sig sina föräldrars modersmål utan de ville att deras barn skulle lära sig svenskan ordentligt. Detta har gjort att de på ett sätt har utestängts från Tornedalens kultur. En sådan behandling som svenska staten genomförde på Tornedalen och dess minoritetsspråk är något som har förekommit i flera andra länder.(Winsa. 1998:120)

Uppsatsen kommer att behandla identitet och för att jag ska ha möjlighet att klargöra begreppet identitet krävs det att jag använder mig av forskare som har arbetat fram vissa kriterier och som har givit sin syn på vad identitet innebär. Identitet är det som är det centrala i uppsatsen och det som tyngden kommer att ligga på. Synen på staten som är det andra som kommer att undersökas är kopplat till identiteten, det är identitetens påverkan av en persons syn på en institution i samhället som ska undersökas. Eftersom jag fokuserar på ett specifikt område kommer uppsatsen handla om regional identitet. Det är nödvändigt för denna uppsats att begreppet identitet reds ut innan för att på så sätt förstå regional och kulturell identitet som möjligtvis är det som passar in på denna undersökning. Det finns flera uppfattningar för vad identitet egentligen är. Jag har valt att använda mig av David Laitins, Anssi Paasis och Erling Wandes idéer kring identitet för att klargöra vad det är jag kommer att gå efter när jag ska ställa frågor och färdigställa resultat. Detta återkommer jag till i teori kapitlet 1.7.

De begrepp som jag ska operationalisera och definiera för att visa vad det är jag är ute efter är identitet och ”synen på den svenska staten”, detta återkommer jag till i ett särskilt kapitel som är 1.5 och 1.7.2.

I dagens globaliserade och konsumtionsbenägna samhälle kan det vara svårt för oss människor att veta var vi hör hemma. De industriella länderna konsumerar mer än

någonsin och vi blir kontinuerligt pressade att köpa mer och mer produkter samtidigt som vi vill hitta vår identitet. Detta kan leda till skapandet av en identitet baserad på produkter.(Laitin. 1998:11) Min åsikt är att människor idag söker efter en "riktig" identitet som står för något annat än konsumtion och produkter. Jag anser att identiteter är spännande av den anledningen att det säger mycket om oss människor och för mig ger min identitet mig en trygghet i vem jag är och var jag kommer från.

Hur personer som anser sig vara en del av en minoritet ser på institutioner som exempelvis den svenska staten beror ofta på hur staten har behandlat dem genom tidens gång och om deras behov blir tillgodosedda. David Laitin tar upp exemplet med den ryska minoriteten i Estland där de blir illa behandlade och rättigheter tas ifrån dem, de fick inte bli medborgare i Estland om de inte genomförde avancerade språktest. Detta resulterade i att de inte hade möjlighet att resa utomlands. Den ryska minoriteten i Estland hade inte ryskt medborgarskap, de hade ett sovjetiskt. De har med andra ord inget medborgarskap i något land.(Laitin. 1998:3-10)

I nästa kapitel kommer syftet och forskningsfrågorna bland annat att presenteras.

1.1. Syfte

Syftet med denna uppsats är att undersöka personer från Tornedalens identitets tillhörighet och om identiteten påverkar synen på svenska staten. Detta görs med hjälp av en fokusgrupp med de möjligheter och begränsningar detta erbjuder.

Jag vill att denna undersökning ska kunna användas på andra minoriteter och grupper i Sverige. Av den anledningen att det finns ett omtalat utanförskap bland flera grupper och att deras problem inte tas i beaktning. Ett exempel som jag har hittat är en undersökning gjord av Mirjaliisa Lukkarinen Kvist. Den handlar om sjukvården i Fittja och invandrare. Det framkommer att människor känner sig dåligt behandlade av vården. De intervjuade kände ett utanförskap på grund av att de bor i Fittja som är ett invandrat område i Stockholm. De kände sig inte enbart orättvist behandlade av vården utan även av andra offentliga institutioner. (www.mkc.botkyrka.se/text/iom/mirjaliisa.htm 22/1-07) Mina forskningsfrågor kommer bara att vägleda mig i min uppsats, när jag sedan ska ställa frågor i min fokusgrupp då kommer jag att ställa fler frågor.

1.1.2. Forskningsfrågor

1. Hur ser en person från Tornedalen på sin egen identitet?
2. Har försvenskningssprocessen påverkat synen på en person från Tornedalens kultur och har den påverkat synen på den svenska staten?

(Försvenskningssprocessen kommer jag att förklara närmare i kapitlet om bakgrund)

1.2. Hypotes

Min hypotes lyder på följande vis: Om språket ses som ett exempel på det som är centralast i att förstå identiteten i en region som både Paasi och Wande menar, och staten vill utrota denna grupperings språk då blir konsekvenserna att suveränen/staten ses som en förtryckare och självkänslan och stoltheten över sitt språk försvinner och utbyts till en känsla av skam. Kulturen och identiteten är nära sammanlänkade. För att förstå en persons identitet är det fördelaktigt om man kan förstå kulturen den härstammar från. (Paasi. 2003:476, Wande. 2003:86)

1.3. Perspektiv

Det perspektiv som jag har valt att använda mig av på den här uppsatsen är ett identitetsperspektiv, anledningen till det är att det är identiteten som står i fokus i min uppsats.

1.4. Metod och material

För att jag ska ha möjlighet att koncentrera mig på en minoritetsgrupp i det här fallet tornedalingar har jag valt att använda mig av fallstudier. Fallstudier är en bra metod för min uppsats av den anledningen att metoden ger mig möjlighet att enbart undersöka Tornedalen.

När det gäller utförandet av den undersökning som ska genomföras i uppsatsen har jag valt att använda en fokusgrupp. Fokusgruppen kan ge mig information som det möjligtvis inte skulle ha haft möjlighet att få tag på genom att användandet av enkäter. Anledningen till varför jag tycker att en fokusgrupp ger mig bättre information i detta fall är att det kan bli givande diskussioner mellan personerna i fokusgruppen, då kan det framkomma information som jag själv inte skulle ha tänkt på innan.(Burnham, Gilland, Grant, Layton-Henry. 2004:107) Det är även nytt och lite spännande eftersom fokusgrupper inte är ofta förekommande i statsvetenskapen. Eftersom användandet av en fokusgrupp gör att det inte finns någon möjlighet till generalisering av hela Tornedalen, men jag kan se tendenser och det är det jag får gå efter när jag ska sammanställa resultaten. Deltagarna i Pajala har en åsikt och det är något som möjligtvis kan appliceras på hela Tornedalen.

Mitt material kommer att vara kvalitativt, kvalitativt material är att föredra när man använder sig av fallstudie av det skälet att jag kommer att kunna samla in en stor mängd data till ett enda område.(Burnham. P., Gilland. K., Grant. W., Layton-Henry. Z., 2004:53) Jag kommer till största delen använda mig av böcker som behandlar Tornedalen och teorier kring identitet. För att jag sedan ska ha möjlighet att se vad det är de möjligtvis är missnöjda med och hur de känner angående den svenska staten har jag tänkt att använda mig bland annat av historien kring försvenskingsprocessen.

1.4.1. Utförandet av fokusgruppen

När jag ämnade att välja ut deltagarna stötte jag på lite problem, men det löste sig genom att jag bland annat kontaktade gymnasieskolan och kommunen och fick intressenter den vägen. Antalet deltagare för att få den bästa bredden borde vara mellan 8 och 12, jag kommer tyvärr inte att få ihop så många personer. Ibland vill det inte gå som man vill, men de som jag har talat med har alla varit positiva och tyckt att det varit tråkigt att de inte hade möjlighet att delta. Att jag kommer att ha en mindre grupp än det rekommenderade antalet kan vara bra. Mitt ämne kan ses som lite känsligt av den anledningen att man kommer att gå in på lite personliga frågor. Ett annat skäl till att det kan vara bra med mindre fokusgrupper är om de som deltar har många åsikter, att tiden inte skulle räcka till om det var fler deltagare. Mindre grupper gör också att jag får möjlighet att höra mer om vad deltagarna tycker om de frågor som jag ska ställa. (Morgan. 1998:73-74) Enligt författarna till *Focus Groups in Social Research* fungerar det med mindre grupper men för att få fram så många åsikter som möjligt är det bättre med större grupper. (Bloor, Frankland, Thomas, Robson.2001:26) För att fokusgruppen ska bli representativ har jag valt att bjuda in personer i åldrarna 18-70 år och uppåt, skälet till det är att de som är 70 + fick troligtvis ta del av konsekvenserna av försvenskningprocessen, medan de som är 18 var med när Tornedalingen och meänkieli (tornedalsfinska) blev erkända som minoritetsfolk och minoritetsspråk år 2000 (Wande. 2002:82). Därför kan det skilja en del i synen på sig själva. Sen är de i olika delar av livet, de unga kanske funderar över att flytta de äldre har kanske aldrig bott någon annanstans, jag tror att det kan bli en intressant diskussion med den blandningen av åldrar. Mitt mål är att få jämt mellan antalet män och kvinnor. Fokusgruppen ska genomföras på en central plats i Pajala, skälet till det är att alla ska kunna hitta dit och det ska vara enkelt att ta sig dit. Lokalen bistår Pajala kommun med, gratis. Tyvärr har jag inte möjlighet att ge deltagarna ekonomisk kompensation som tack för att de deltar, men jag har tänkt att bjuda alla på fika, och om de vill så finns det möjlighet att samtala med mig efteråt. (Bloor, Frankland, Thomas, Robson.2001:37-39,54) Hur fokusgruppen såg ut kommer att presenteras i kapitel 1.4.2.

För att få ihop gruppen tänkte jag först skicka ut brev, men jag insåg att det skulle ta för lång tid och kosta för mycket pengar. Jag valde som ersättning att skriva mail. Jag

kontaktade rektorn för komvux som hjälpte mig med att skicka ut mail till elever och lärare på både komvux och gymnasiet. Jag fick även genom Pajalas kommunchef Maria Lindmark namn och telefonnummer till personer som hon trodde kunde vara intresserade. Både när jag skickade e-mail och ringde personligen presenterade jag mig själv, anledningen till att jag ringer, syftet med uppsatsen, tiden, platsen och exempelvis bandinspelningen.

Som moderator har jag valt att använda mig själv, anledningen till det är att jag inte kostar något och att jag finns på plats. Sedan har jag inte tillgång till en dubbelglasad spegel, eller öronsnäcka, om jag använde mig av en utomstående moderator skulle inte jag ha möjlighet att följa deltagarna och diskussionen. Det kan finnas en risk att jag missar något som kan vara av värde, och om jag inte själv vore moderator skulle jag inte kunna styra de följdfrågor som förhoppningsvis kan komma fram under diskussionen. Av den anledningen kom jag fram till att det bästa vore om jag var moderator.

För att jag ska ha möjlighet att gå tillbaka till diskussionen när jag ska sammanställa mina resultat har jag valt att spela in diskussionen på band. Om detta inte är möjligt då får jag anteckna det viktigaste under diskussionen. Att jag kommer spela in diskussionen på band kommer jag att meddela deltagarna i förväg, jag kommer även att tala om att allt är anonymt och att inspelningen enbart är till för mig. Jag kommer först att ställa lite allmänna frågor för att de ska känna sig bekväma och att de börjar fundera i tidigt skede i diskussionen innan jag går in på de mer personliga frågorna. Jag vill inte att deltagarna ska känna sig utlämnade, för att undvika det tänkte jag att använda mig själv som exempel i vissa frågor. Med det menar jag att jag exempelvis kommer förklara vad jag ser som min identitet. Jag har själv personliga kopplingar till Tornedalen, jag har därmed en hel del förkunskap bland annat om vad som har hänt historiskt i Tornedalen. Detta gör att jag kan ha en djupare diskussion med deltagarna och de behöver inte känna att de måste förklara en del av de händelser de berättar om. Detta kan självklart ses av vissa att jag inte kan vara objektiv som forskare, men jag menar att min egen bakgrund inte kommer att påverka mina resultat mer än att jag har kunskaper om den Tornedalska kulturen som möjligtvis inte går att läsa sig till i böcker.

De frågor som jag kommer att ställa till fokusgruppen kommer jag att presentera under kapitlet om teori som är 1.7. Dessa frågor är enbart en grund för mig att stå på, min

förhoppning är att det under diskussionen framkommer fler intressanta synpunkter och frågor.

När jag ska analysera den data som jag kommer att få fram av fokusgruppen, kommer jag att använda mig av de åsikter som var vanligast förekommande. Det finns inte tid nog för mig att sitta i flera timmar och skriva ner vad alla har sagt ord för ord. Sedan måste jag sälla i diskussionen eftersom det kan framkomma åsikter som är mer personliga än relevanta för min uppsats även om identitet är något personligt, jag har för avsikt att använda mig av min operationalisering av orden när jag formar mina frågor för att på så sätt styra diskussionen åt det håll jag eftersträvar för att ha möjlighet till att få fram svaren på mina frågor. Mina operationaliseringar kommer jag att förklara närmare i operationaliseringskapitlet.

1.4.2. Dagen för fokusgruppen

Antalet deltagare i min fokusgrupp blev fyra personer, jag hade fått låna ett konferensrum av Pajala kommun utan kostnad. De som deltog i fokusgruppen var tre män och en kvinna alla över 40. Detta var tyvärr inte det urvalet jag hade hoppats på men det var de som hade möjlighet att undvara cirka 2 timmar. Antalet deltagare var långt under det rekommenderade antalet. Men gruppen genomfördes ändå med hänvisning till *Planning Focus Groups* av David L. Morgan där han menar att det i vissa fall kan vara en fördel att ha en liten grupp. Orsaker till det kan vara att det är en grupp med många och tydliga åsikter, det behövs inte många för att det ska bli en intressant diskussion. (Morgan. 1998:73-74) Detta är en tydlig beskrivning på min grupp. Det fanns flera olika åsikter och de var inte rädda för att yttra dem. Jag valde att min grupp skulle vara helt anonym, skälet till det är bland annat att Pajala är en liten stad och de som deltar ska våga yttra sina åsikter utan att behöva känna att hela byn ska få reda på vad som sagts i fokusgruppen, det kan komma upp saker i en diskussion som är mer åt det privata hållet och då anser jag att deltagarna ska känna sig säkra att det de säger inte kommer att kunna knytas till en specifik person.

Fokusgruppen startade strax efter 19.00 och avslutades strax innan 21.00. Det var viktigt att hålla tiden inom två timmar eftersom lokalen fokusgruppen hölls i var hyrd fram till

21.00. De huvudfrågor som jag ställde till deltagarna kommer jag att redogöra för efter teorikapitlet, anledningen till det är att jag vill koppla samman teorin, frågorna och operationaliseringarna. Sedan tillkom det frågor under tidens gång, frågor som utvecklades genom hur deltagarna svarade. När jag analyserade banden som innehöll diskussionen har jag tagit med nästan allt, det jag utelämnade var historier som inte hade något med min uppsats att göra.

1.4.3. Uppkomna problem

De problem som kan och med stor sannolikhet kommer att ske är antalet personer som kan delta i fokusgruppen, och kön/ålders indelningen på de som deltar. Det blir inte alltid som man vill och när jag enbart kan boka lokal en dag som ska passa de som håller i lokalen då blir inte jag flexibel. Att jag sedan ska lyckas genomföra en fokusgrupp i en stad som ligger cirka 150 mil från mitt hem ökar svårigheten att vara flexibel.

1.5. Definiering

De begrepp som jag ska definiera för att de ska bli enklare för läsaren att förstå termer i min uppsats är följande: identitet och svenska staten.

Identitet

För att ha möjlighet att definiera begreppet identitet använder jag mig av i detta kapitel enbart av Wandes definition. Anledningen till det är för det första att jag kommer att återkomma till identiteter i kapitlet om teori, för det andra har Wande en relativt enkel definition av vad identitet innebär. Denna definition skiljer sig inte särskilt mycket från de andra forskarna som jag kommer att hänvisa till i ett senare kapitel 1.7.

Wandes definition av identitet är den kulturella identiteten. Den kulturella identiteten kan vara ett gemensamt språk, gemensamma traditioner, musik och danser. Kulturell identitet är sådant som placerar människor i olika identiteter, du kan t.ex. höra om någon är tornedaling eftersom de kan tala ett annat språk. Detta språk är meänkieli även kallade tornedalsfinska. (Wande:2002:86)

Svenska staten

Den svenska staten är den institution som är invald av Sveriges medborgare, med andra ord regering och riksdag. De ska fatta beslut som är i våra intressen eller i alla fall majoritetens intresse. Hypotetiskt sett kan alla deltagarna i min undersökning vara nöjda med hur den svenska staten agerar. Men finns det ett missnöje så krävs det att jag tar upp vissa krav för vad som räknas som ett missnöje för att jag ska ha möjlighet att applicera det på min undersökning.

Definitionen av Wande kommer jag även att använda mig av i mina operationaliseringar, skälet till det är för att jag ska förstå och använda resultaten måste jag ha förståelse för de teoretiska aspekterna av identitet.

1.6. Avgränsning och disposition

Jag har valt att avgränsa mig till Pajala när jag ska genomföra min fokusgrupp, anledningen är enkel. Det är för stora avstånd för att jag skulle kunna få ihop en gemensam fokusgrupp för hela Tornedalen och även om jag skulle ha en fokusgrupp i alla större orter skulle det bli för stora avstånd för mig att ta mig runt, det skulle helt enkelt bli för dyrt. Skälet till att jag har valt Pajala som den ort jag kommer att utföra min fokusgrupp i är bland annat att Pajala är den ort som ligger mest isolerat i Tornedalen. Andra orter i Tornedalen t.ex. Övertorneå och Haparanda har nära kontakter med Finland medan t.ex. Vittangi ligger nära Kiruna. Pajala är den ort som har längst till närmaste ”stora” granne. Sedan är Pajala den ort som är mest synonymt med Tornedalen för resterande Sverige tack vare Mikael Niemis *Populärmusik från Vittula*.

Uppsatsen kommer att vara strukturerad på följande vis. Metoden kommer att klargöras och den teori som kommer användas kommer att redogöras för. Jag kommer att noggrant beskriva utförandet av fokusgruppen. Försvenskingsprocessen kommer att förklaras för att läsaren ska förstå Tornedalen. Bakgrunden kommer att vara en viktig del i min uppsats för att läsaren ska förstå hur utanförskapet och det missnöje som kan finnas bland de boende gentemot den svenska staten har uppkommit. Analysen som kommer att presenteras i det kapitel där de empiriska resultaten kommer behandlas. De empiriska resultaten kommer att framkomma ur fokusgruppen. Syftet med denna uppsats är att

förstå hur identiteter påverkar synen på den svenska staten i Tornedalen. I slutsatskapitlet kommer jag att återkoppla teorin med empirin för att sätta uppsatsen i ett vidare perspektiv.

1.7. Teori

Min teoretiska ståndpunkt grundar sig på identitet. Jag ska i detta kapitel klargöra vad jag menar med identitet. För att göra detta har jag valt att använda mig av tre forskare som har på sina olika sätt skrivit om identitet och vad dessa tre forskares uppfattningar kring identitet är. De tre personerna är David Laitin, Anssi Paasi och Erling Wande. Dessa tre kommer att användas olika mycket. David Laitin är den som jag kommer att hänvisa till mest. Skälet till det är att han är den som tar upp flera olika aspekter av identitet. Anssi Paasi är intressant av anledningen att han koncentrerar sig på regional identitet.

David Laitin

I David Laitins bok *Identity in formation: the Russian-speaking Populations in the Near Abroad* tar han upp olika sätt att se på identitet. Laitins definition av identitet kommer från Erik H Erikson. Hans åsikt var att identitet är den lilla rösten inom en som säger att det här är jag. Att hitta sin identitet kan vara ett sökande som kan pågå hela livet. Identitetssökandet är en process som både är social och personlig. Enligt Erikson är människans sökande och formande efter sin identitet en process. När vi söker efter vem vi är tar vi in andras uppfattning av oss, vår uppfattning av oss själva och vad som är viktigt i vårt liv. Vår identitet är något som vi själva ska finna. Eftersom det finns olika åsikter kring identitet och de starkaste är de som tror att vår identitet grundar sig på gener och den andra gruppen grundar sig på att vi konstruerar vår identitet kan det vara svårt att veta vad som är korrekt. Enligt Laitin är Erikson bra att ha i denna diskussion på grund av att han ser till båda sidorna. Erikson förstår vad teoretikerna som förespråkar gener som den dominerande anledningen till vår identitet menar, att vi inte kan applicera vilken identitet som helst på oss själva. Vi har exempelvis föräldrar som uppfostrar oss det kan forma oss och i och med det ge oss vår identitet i tidig ålder. Men han stödjer även den sidan som förespråkar att vi kan konstruera våra identiteter, eftersom han anser att när vi väl är ute i livet försöker vi anpassa oss efter samhället och dess normer. Vi provar olika identiteter för att se vilken som passar oss innan vi

bestämmer oss för en. Laitin menar då att vår identitet är kön, samhällsklass och personlighet. Bara för att vi föds på en viss plats och har ett visst kön betyder inte det är det enda som bestämmer vilken identitet vi har.(Laitin. 1998:19-21)

Förr i tiden ansågs det att man föds in i sin identitet. Det är dina gener som styr din identitet. Detta har förändrats, idag tror de som förespråkar den sociala teorin att identitet är något man får genom bland annat uppväxtmiljön och att identitet är något föränderligt. Min egen identitet kan förändras om jag flyttar och börjar läsa eller jobba på en ny plats. Identitet är något som kan konstrueras med tiden. Identitet grundar sig mer på konstruktioner och aktiva val än blodsband.(Laitin. 1998:11-12) Dessa konstruktioner sker när vi människor vill finna vår sociala tillhörighet, vår sociala identitet. Den sociala identiteten kategoriserar oss i samhället efter t.ex. grupptillhörighet. Vi kan ha en identitet baserad på exempelvis religion och klasstillhörighet. Detta gör att vi känner ett band till andra människor som ingår i samma grupp.(Laitin. 1998:16)

Laitin skiljer mellan social identitet och den personliga identiteten. Den personliga identiteten grundar sig till stor del på t.ex. sitt kön, namn och om man möjligtvis är förälder. Den personliga identiteten är något absolut, men när en person vill ingå i ett socialt sammanhang då kan man tala om att identiteten är konstruerad. Vi har alla ett bagage som finns i vår identitet. Laitin tar upp exemplet med tyskarna, som än idag får stå för vad nazisterna gjorde under Hitlers regerings tid. Att vara tysk innebär även att man på ett eller annat sätt står för tillsvaret för vad som skedde under den tiden.(Laitin. 1998:14-15)

David Laitin menar att en viktig aspekt av ens persons identitet är språket. Laitin beskriver en persons modersmål som något speciellt, språket utgör i flera fall det speciella med en identitet och i synnerhet en regions identitet. Språket har en tendens att överleva, till och med efter statliga påtryckningar om att språket ska försvinna.(Laitin. 1998:22)

Laitin skriver om den nationella identiteten och hur den kan öka beroende på om man finner en gemensam identitet, något som är utmärkande för landet. Detta anser jag att man borde ha möjlighet att använda sig av angående regional identitet och då Tornedalen. Laitin beskriver nationell identitet som något som ökar i och med att befolkningen känner

en ökad känsla av att ta tillbaka sitt ursprung. Detta skedde i Estland efter Sovjetunionens fall. Estlands ambition var att få tillbaka den estniska kulturen och sopa bort den ryska kulturen som hade präglat samhället under lång tid. Detta var anledningen till att de estniska politikerna och myndigheterna blev strikta i sin politik att alla som vill bli medborgare i Estland ska kunna estniska.(Laitin. 1998:24-25)

Erling Wandé

Erling Wandés artikel *Etnicitet och identitet – några reflektioner med utgångspunkt i språksituationen i Tornedalen* handlar om identitet i Tornedalen. Även han tar upp ”genidentitet” och personlig identitet. Wandé menar att personlig identitet är när vi människor ser att vi är en egen individ med särdrag som är speciella för oss och att även andra människor kan se våra egna särdrag som gör oss speciella. Detta kan göra att vi skiljer oss från varandra. Den personliga identiteten kan även appliceras på gruppidentiteter, en gruppidentitet kan även vara en etniskgrupp.(Wandé. 2002:86) Wandé menar dessutom att den kulturella identiteten är viktig för den etniska identiteten. Det som menas med kulturell identitet är aktiviteter som vi utför tillsammans med de som tillhör samma etniska grupp som oss själva, t.ex. språk, traditioner, talesätt, mat och kläder (t.ex. folkdräkter). Andra faktorer som spelar en roll när man talar om kulturell identitet är exempelvis hus och landskap.(Wandé. 2002:86)

Anssi Paasi

Anssi Paasi koncentrerar sig till störst del på den regionala identiteten och hans artikel *Region and Place: Regional identity in question* för att reda ut begreppet regional identitet. Han beskriver identitetsdiskussionen som ett fenomen som har utvecklats på grund av att vi i västvärlden tvingas in en värld som grundar sig på individualism. Vi människor tvingas att finna vår identitet på ett personligt plan och inte genom att ansluta oss till olika grupper som t.ex. klasser, kön och hemstad. Han anser att denna globaliserade värld även har gjort att människor söker efter gamla grupperingar och försöker framställa nya för att på så sätt finna nya sätt att identifiera sig. Detta gör att vi kan skilja mellan *vi* och *dom*.(Paasi. 2003:475) Människans sökande efter identitet är en process, det är svårt att finna sin identitet på egen hand eftersom vi hela tiden blir konfronterade av bilder som talar om hur vi ska vara. Identiteten formas av att en subjektiv berättelse möter den berättelse som förklarar historien och kulturen. Med det menas att en person som förstår sig själv och tar in sin egen historia om ett visst område

eller en viss kultur formar genom det sin identitet. Paasi anser att för att förstå regional identitet krävs det att vi inser att det inte handlar om att människan och det sociala lever i samma sfär, utan att den sociala sfären är den som producerar oss individer och kollektivet.(Paasi. 2003:476) Med detta menar han att vi människor blir formade av det sociala samhället vi lever i.

När vi idag försöker finna gamla grupperingar för att vi ska ha möjlighet att identifiera oss leder det oss till regional identitet och regionala konflikter. Detta har gjort att regional identitet har kommit upp på agendan igen, anledningen till det kan vara att vi människor känner ett motstånd gentemot globaliseringen. Regional identitet kan beskrivas av de boende på olika sätt, det kan vara hur landskapet ser ut, hur andra ser på de som bor i regionen, språk eller dialekt och om mentaliteten vi och dom är stark och möjligtvis djupt rotad.(Paasi. 2003:477)

Enligt Paasi måste vi skilja mellan identiteten i regionen och regional identitet. Regional identitet beskriver Paasi som de olika element som utmärker regionen som exempelvis naturen, kulturen och politiken från andra regioner.(Paasi. 2003:478) För att vi ska kunna tala om regional identitet i ett område krävs det att dessa olika element praktiseras och inte bara är något som är påhittat. Begreppet identiteten i regionen är en blandning mellan regional medvetenhet och regional identitet. Enligt Paasi är detta ett populärt begrepp att använda sig av i internationella sammanhang.(Paasi.2003:478)

1.7.1. Operationalisering

Den oberoende variabeln i min uppsats är identitet och den beroende variabeln är ”svenska staten” .

De begrepp jag måste operationalisera för att kunna göra mina resultat mätbara är ”synen på staten” och ”identitet”. När jag kommer att göra undersökningen kommer jag att fråga hur de ser på den svenska staten. Vad menar jag då med den svenska staten? Laitin behandlar ämnet identiteter och minoriteter i boken *Identity in Formation*, han beskriver situationen i Estland där de estniska myndigheterna undanhåller den ryska minoritetsbefolkningen en del av sina rättigheter. Staten som institution förtrycker i och

med detta den ryska minoriteten. Som en punkt i min operationalisering av ”synen på den svenska staten” är att staten som institution har förtryckt den tornedalska befolkningen genom olika institutioner som exempelvis skolsystemet och arbetsstugor. Där man hade som mål att utrota minoritetens språk. Arbetsstugorna som institutioner är något som går att koppla samman med de statliga institutioner som finns idag exempelvis AMS. Anledningen till det är att man använder sig av hårda metoder för att få igenom sin politik. Arbetsstugornas uppgift var bland annat att lära barn svenska. Detta kunde ibland ske med relativt hårda metoder. AMS vill med hårda metoder få människor att flytta och skaffa jobb eller hotar med åtgärder om man inte ingår i de sysselsättningsprogram eller flyttar för att skaffa jobb. Har man under tillräckligt lång tid blivit matade med att man är ett folk som är underordnat med allt vad det innebär, då börjar du tro på det.

För att jag ska ha möjlighet att diskutera identitet med deltagarna i fokusgruppen krävs det att det finns vissa riktlinjer för vad som är identitet, vilka kriterier är det som gör att man kan prata om identitet. Jag har använt mig av den definition som Erling Wandé använder sig av i sin artikel *Etnicitet och identitet – några reflektioner med utgångspunkt i språksituationen i Tornedalen*. Han beskriver att det finns två kriterier av identitet, det ena är ”särskildhet” och avgränsning och det andra är likhet och gemenskap. Enligt Jacobsson-Widding är likhetsaspekten av identitet det människor ska eftersträva, genom att människor finner andra som en själv då finner man sin identitet. Med begreppet avgränsning tror jag att Wandé menar att identiteten härstammar i flera fall från olika regioner och man finner sin identitet hos likasinnade, vare sig det handlar om regioner eller grupper. När han talar om ”särskildhet” och avgränsning då tolkar jag det som att han menar att identiteter är något som är avgränsat till en speciell grupp eller ett speciellt område. Det är något som gör gruppen eller området speciellt. (Wandé. 2002:85) Men han tar även upp den kulturella identiteten, den kulturella identiteten är den aspekten av identiteten som jag känner är det som styr hur jag ser på identiteter. Wandé skriver att kulturell identitet är en viktig del av den etniska identiteten, hans definition av den kulturella identiteten är de värden som man förknippar med en särskild grupp.(Wandé. 2002:86) Kulturell identitet är t.ex. enligt Wandé språk, traditioner, musik och danser. Kulturell identitet är sådant som placerar människor i olika identiteter, du kan t.ex. höra om någon är tornedaling eftersom de kan tala ett annat språk.(Wandé:2002:86) En annan definition av identitet som David Laitin använder sig av är kortfattat att identitet är det

som är mitt riktiga jag, detta har Laitin tagit från Erik H Ericson.(Laitin. 1998:20) Dessa teoretikers definitioner av identitet finns mer ingående i mitt teori kapitel.

1.7.2. Frågor till fokusgruppen

När jag utvecklade mina frågor till fokusgruppen kopplade jag dem samman med teorin, exempelvis i fråga två använde jag mig av Laitins diskussion om olika sätt att förklara uppkomsten av identitet. Föds vi med en specifik identitet eller kan vi konstruera och förändra den allt eftersom tiden går. Ett annat exempel är fråga ett, jag vill att deltagarna ska förklara sin syn på identitet för att på så vis kunna knyta an till deras egen syn på sig själva.

1. Vad är identitet?
2. Är våra identiteter föränderliga eller oföränderliga?
3. Vad är svenska staten för er?
4. Vad var er reaktion när meänkieli blev ett officiellt minoritetsspråk?
5. Tror ni att laestadianismen har påverkat er på något sätt? (Laestadianismen är en väckelserörelse som hade sin början i Karesuando och spred sig sedan till hela nordkalotten, rörelsen kommer jag att återkomma till i ett speciellt kapitel 2.1)
6. Ser ni er som tornedalingar i första hand och som svenskar i andra, eller tvärtom/både och?
7. Hur tror ni andra ser på er?
8. Anser ni att svenska staten tar hänsyn till er del av Sverige när de tar sina beslut?
9. Om inte varför?

1.8. Bakgrund

För att läsaren ska förstå identitetsdiskussionen och hur denna diskussion uppkom i Tornedalsområdet, är det viktigt att förklara historien bakom detta område.

Tornedalen är ett stort område som sträcker sig från Finland ändå upp till Kiruna med omnejd. Torneälven flyter genom flertalet byar och orter i Tornedalen och är en viktig del i detta område. När Finland tillhörde Sverige då levde de finländarna på den finska sidan av Tornedalen i harmoni med den svenska delen, men detta förändrades 1809 då Sverige förlorade Finland till det ryska imperiet. Hur de boende i Tornedalen på både den finska och den svenska blev bemötta av den nationella majoriteten var olika, i Finland blev de boende i det finska Tornedalsområdet en del av majoriteten på grund av att de talade samma språk som i hela riket. I Sverige däremot blev de en minoritet nationellt sett. Skälet till det var att de inte talade samma språk som majoriteten. De talade ett språk som inte ens liknade svenska, i många fall kunde de inte ens svenska.(Elenius. 2001:15) Under denna tid i historien var det viktigt med enade nationalstater, detta kallades för nationalstatsprojekt. Från att de ryska gränserna hade varit långt från Sverige hade de helt plötsligt kommit närmare. Den svenska delen av Tornedalen var det enda som skilde mellan det ryska imperiet och Sverige. Detta gjorde att människorna som bodde i Tornedalen sågs som ett säkerhetshot av nationalistiska svenskar, på grund av språket. Eftersom tornedalingarna till stor del inte kunde svenska utan de talade samma språk som landet som tillhörde det ryska tsarimperiet. Finländarna däremot såg sina grannar som ett förlorat broderfolk.(Elenius. 2001:15-16)

Sveriges ambition under den här tiden var att ena landet, vi skulle bli ett homogent land. Detta gjorde att staten inte tog hänsyn till sina minoriteter. Enligt Elenius tog detta sig till uttryck genom den assimilationspolitik och integrationspolitik som svenska staten genomförde. Det är viktigt att skilja mellan dessa två för att vi ska ha möjlighet att se vad staten tog till för medel i genomförandet av en homogen nationalstat. Staten ville sammanföra dessa olikheter som fanns i landet, detta blev integrationspolitiken. Assimilationspolitiken var en hårdare politik, målet med den politiken var att utplåna alla olikheter för att vi skulle enas under en homogeniserad enhet. Detta innebar att det skulle

finnas ett enda språk och ett enda kulturarv som vi alla skulle samlas kring, det svenska språket och den svenska kulturen skulle stå över alla minoritetsspråk.(Elenius. 2001:16)

Den försvenskingsprocess som man talar om tog sin början enligt Elenius år 1876. Det var under den här tiden som demokratin och industrialiseringen tog sin början i Sverige. En del av försvenskingsprocessen var att järnvägsnätet utvecklades och man upptäckte Tornedalens stora råvarufyndigheter speciellt järnmalm och det bästa sättet att transportera järnmalm på den här tiden var med tåget. En annan del av försvenskingsprocessen var införandet av statliga folkskolor.(Elenius. 2001:127) De statliga folkskolorna var något nytt när de infördes i Tornedalen 1888. Det fanns två orsaker till att man införde folkskolor i Tornedalsområdet. Det ena var att de statligt finansierade skolorna skulle ha svenska som undervisningsspråk, det andra var ett förslag att flytta seminariet från Haparanda till en svenskspråkig bygd. Målsättningen med detta var att det svenska språket och kulturen hade för avsikt att sprida sig i de finskspråkiga bygderna. Det var folkskolorna som hade störst betydelse i försvenskingsprocessen av Tornedalen, folkskolornas avsikt var att fostra tornedalingarna till riktiga svenska medborgare.(Elenius. 2001:144,241) Villkoret för att församlingarna skulle få dessa folkskolor som var statligt finansierade var att svenskan skulle vara undervisningsspråket.(Elenius. 2001:17) Det var förbjudet att tala finska och meänkieli på skolgårdarna fram till 1957. Det gavs då ett fribrev från myndigheten för utbildning som gjorde att det blev tillåtet att tala finska på rasterna.(www.str-t.com/svenska.htm. 2/1-06kl.12.00)

Det finska språket i Tornedalen ansågs vara ett problem. Anledningen till det var att man befarade att finskan skulle vara ett hot mot det svenska språket. Biskop Lars Landgren ansåg att den svenska rasen stod över den finska, vi var ett mer civiliserat samhälle än det finska samhället. Första gången Lars Landgren besökte Tornedalen år 1877 blev han chockad över att tornedalingarna hade starkare band till den finska kulturen än till den svenska och att de var åtskilda från Sverige. Landgrens bisittare i domkapitlet Wilhelm Carlgren återberättade vad han hade sagt om sina upptäckter.(Elenius. 2001:167)

...denna blandras utbredd öfver stora vidder och talande ett helt annat språk, icke allenast stod främmande för det svenska fäderneslandet, slö och ligkiltig för högre odling, utan ock visade stark benägenhet att utbreda sitt språk, segrande öfver det svenska, allt längre söderut(Elenius, 2001:167).

En man vid namn Yrjö-Koskinen som var en känd fenomanledare riktade en skarp kritik mot försvenskningprocessen. Den starkaste kritiken fick Biskop Landgren ta emot. Yrjö-Koskinen ansåg att processen inte var något annat än en förföljelse av de finsktalande i Tornedalen.(Slunga. 1965:32)

Det fanns flera kritiker av försvenskningprocessen. En annan kritiker var en medarbetare för tidningen Kaiku i Uleåborg, som hette Kivekäs. Han besökte Tornedalen 1844 och skrev artikeln ”finska språket och nationalstatens förtryck i norra Sverige”. Kivekäs kände ett starkt band till de finsktalande i Tornedalen. Han talade om den svenska regeringens förstryck av hans finsktalande bröder. Det sägs att Kivekäs ska ha sagt att gränsen mellan Finland och Sverige borde dras vid Kalix älven i stället för där den dras idag.(Slunga. 1964:34)

I början av 1900-talet infördes arbetsstugor i Tornedalen. Det var från början en välgörenhetsinrättning för de nödlidande i både Norrbotten och Västerbotten men utveckling gick snabbt mot att vara en institution för att främja det svenska språket.(Elenius. 2001:215) Bilden av Tornedalen i Sverige i slutet av 1800-talet och början av 1900-talet var ett fattigt område. Arbetsstugorna var till för att hjälpa de fattiga med bland annat mat och undervisning. Dessa arbetsstugor var från början relativt jämt fördelade mellan det finskspråkiga området och det svenska. Men undan för undan koncentrerades arbetsstugorna till Tornedalsområdet. Orsaken till det var att området var fattigare än de andra i norra Sverige. Barnen som kom till arbetsstugorna blev utsatta för en hård språkundervisning, där allt tal på det finska modersmålet kunde leda till hårda bestraffningar. Det underlättade inte för dessa barn att vissa av lärarna var misstänksamma gentemot Tornedalens befolknings lojalitet mot fosterlandet. Dessa barn drabbades desto hårdare av den försvenskningpolitiken som bedrevs i området eftersom de var helt åtskilda från sina föräldrar. Det finns självklart exempel på arbetsstugor där lärarna inte varit lika stränga gentemot barnen.(Elenius. 2001:216-218)

När staten skulle bygga upp arbetsstugorna i Tornedalen donerades pengar bland annat från *Saint Barthélemy-fonden*. Pengarna i denna fond kom från de intäkter som Sverige fick från den verksamhet som hade bedrivits i Sveriges förra koloni i Västindien. Det donerades även pengar till förmån för arbetsstugorna av en förmögen äldre dam.(Elenius.

2001:219) Staten höjde ett flertal gånger de statliga anslagen till både folkskolan och arbetsstugorna för de åtgärder som behövdes för försvenskingsprocessen. Det var dessa statliga anslag och de privata doneringar som gjordes till förmån för arbetsstugorna i Tornedalen som gjorde att bilden av Tornedalen blev ett fattigt område i stort behov av hjälp. Sedan fanns det en nationalistisk syn på att man måste försvenska finnbygden.(Elenius. 2001:219)

Av den anledningen att dessa arbetsstugor genererade mycket pengar till Norrbotten fanns det skäl till att behålla synen på Tornedalen som ett fattigt och underutvecklat område. En man vid namn Albert Carlgren som var stiftsnotarie vid Luleå stift var ansvarig för bland annat insamling till arbetsstugorna. Albert Carlgren hade stort inflytande på försvenskingsprocessen i Tornedalen. Han tog vid en gammal familjetradition, hans far var även han en bisittare i domkapitlet men då under biskop Lars Landgren som var en av de som drev på försvenskingsprocessen när den påbörjades. Albert Carlgren använde sig av generaliseringar när han talade om tornedalingarna som fattiga. Han påstod att när barnen från Tornedalen kom till arbetsstugorna var de klädda i lump, detta var inte sant. De flesta av barnen kom till arbetsstugan i bra kläder som las undan tills det var dags att åka hem.(Elenius. 2001:219-220) Dessa påståenden började senare att ifrågasättas även på nationellt håll. Lars Barkman var en av dem som gjorde en egen sammanställning över hur illa ställt det egentligen var i Tornedalen och kom fram till att Luleå stift överdrev i sina påståenden bland annat om att barnen i Tornedalen i hög grad inte gick i skolan.(Elenius.2001:220-221) Albert Carlgren var en man som trodde på rasbiologi och ett exempel på hans syn på de finsktalande var att han beskrev den finsktalande och lapska befolkningen levde i en hård miljö och isolerade från den svenska befolkning hade detta lett till att de hade blivit ett ..”efterblivet”.. släkte.(Elenius. 2001:222) Carlgren gick så långt i sina rasbiologiska påståenden att han ansåg att det fanns paralleller mellan det finska och tuberkulos.(Elenius. 2001:222)

Arbetsstugorna gjorde stora insatser för att hjälpa fattiga barn i både Norr- och Västerbotten och man ska ha i åtanke att arbetsstugorna såg ut på detta sätt även i dessa regioner. Det enda som skiljer de arbetsstugor som fanns i Tornedalen mot de arbetsstugor som fanns i resten av Norrbotten och Västerbotten var språkförtrycket. Det

var uppfostringsanstalter med alla de värderingar som fanns under den här tiden.(Elenius.
2001:224)

2. Den tornedalska identiteten

I detta kapitel är min ambition att beskriva den Tornedalska identiteten. Jag tänkte börja på samma sätt som Erling Wande gjorde i sin artikel *Etnicitet och identitet – några reflektioner med utgångspunkt i språksituationen i Tornedalen* med en dikt av Mikael Niemi som heter "Och detta är Tornedalen." Denna dikt tar upp de karakteristiska dragen som enligt många är typiska för Tornedalen. Men vissa delar av dikten kan även appliceras på andra små orter i Sverige.(Wande. 2002:87-88) I detta kapitel kommer jag att redogöra för laestadianismen och språkets påverkan på den tornedalska identiteten.

Och detta är Tornedalen –

*ett land där plogbilarna dundrar som drakar med röda vingar
längs vägarna och täljer snö över banen som gömmer sig
i drivorna*

*en älv som kan många smugglarhistorier, som spränger isen
med sin bryska yxa på vårarna. Som svalkar bastuheta
kroppar från två nationer och bär midnattssol och
tjuvfiskare på sin arbetarrygg*

*byar med fler fiskeställen än pojkar, byar med tre gatlysen
och en ruten mjölkpall, med krumma gummor som säger
nå och jo och kokar kaffe som doftar himmel och
bönemöte*

*gubbar med kniv i bältet och grovsalt i fickan, gubbar som
kan bygga tjärdalar och lossa timmerbrötar, gubbar som
äter nyfångad harr på kvällen och tänker på lillbrorsan
som drucknade i forsen*

*ungdomar som gillar hårdrock och torrkött och far till jobbet
i trimmade jänkare, ungdomar som står kvar på
gården och pratar med satan medan sinnessjukdomens långa
skugga vrider sig runt som en timvisare*

*hundar som heter Seppo och kutar mellan råttålen på ängen
som jagar långtradare på landsvägen eller står vid*

bäckmyningen och tuggar på en knastrande gäddskalle

*främlingar som en gång föddes häruppe, som kommer varje
sommars och låser upp pörten och vedbodarna, som sitter
en stund på ålderdomshemmet och matar en gamling med
fil och välling*

Som jag skrev i bakgrundskapitlet har Tornedalen genomgått en stor förändring och detta berodde på att Sverige skulle kunna bli en homogen stat. Det som den svenska staten under mitten av 1800-talet var till stor del bekymrade över var språket i Tornedalen. Staten genomförde statligt finansierade folkskolor där undervisningsspråket var svenska.(Elenius. 2001:144,241) För att förstå delar av den Tornedalska identiteten måste jag ta upp Lars Levi Laestadius lära som spred sig fort i Tornedalen.

2.1. Laestadianismen

Prästen Lars Levi Laestadius var verksam i Karesuando, det var där laestadianska väckelsen tog sin början under 1840-talet.(Elenius. 2001:81) Vid tiden som Laestadius efterträdde den förre kyrkoherden var Karesuando en socken med cirka 700 invånare. Invånarna bestod av ungefär 500 samer och 200 finsktalande. Av de 700 som bodde i socken var det två stycken som talade svenska. På grund av detta fick Laestadius lära sig två olika språk, nordsamiska och tornedalsfinska som han både kunde predika och samtala på.(Larsson. 2004:36) Enligt en man vid namn Pekka Wäinö var Karesuando en socken som bestod av människor som var kringspidda och levde försjunkna i andligt förfall. De boende saknade all hyfs och de drack alkohol, det var slagsmål och sedeslöshet. Men Laestadius försvarade samerna i dessa påhopp och sa att det söps mer i Stockholm än i Karesuando.(Larsson. 2004:44-45)

Laestadianerna samlades hos varandra i bönemöten och andra sammankomster. Detta var ett sätt för människorna att kunna ha regelbundna gudstjänster. De samlades hos varandra och någon lekman läste ut Postillan (Laestadianernas bok) och sjöng psalmer. Den väckelse som spred sig bland de boende i Tornedalen var inte enbart Laestadius förtjänst. De extatiska upplevelserna som Laestadius predikningar kunde frambringa som exempelvis skrik, gråt, var inte något som kom från Laestadius själv utan dessa traditioner fanns redan i bygden. Laestadius använde sig av den kollektiva bikten, som innebar att

gudstjänstbesökarna var tvungna att erkänna sin synd inför församlingen. Detta gjorde att det blev en stor press på de som inte hade blivit omvända. De laestadianska predikanterna fick mycket stor makt på grund av den kollektiva bikten. Det kunde leda till maktmissbruk och speciellt förföljelse av de som inte hade blivit omvända som laestadianerna.(Elenius. 2001:81-85) Lars Levi Laestadius blev senare kyrkoherde i Pajala. Laestadius beskrev att Pajalas församling bestod av en tredjedel krögare, en tredjedel fyllhundar och en tredjedel fattiga uslingar som inte kunde leva utan understöd. Med fyllhundar menade Laestadius alla som brukade alkohol på något vis, inte bara alkoholister. Under Laestadius tid som kyrkoherde minskade bruket av alkohol bland församlingsborna, istället fylldes kyrkan av nyväckta människor.(Larsson. 2004:100,106-107)

Anledningen till att laestadianismen spred sig berodde på flera faktorer, en faktor var att Lars Levi Laestadius var själv från fattiga förhållanden och kunde genom det relatera till sina församlingsmedlemmar. Laestadius avskydde allt som hade med överdåd och materiella ting att göra, detta gjorde att han förespråkade ett puritanskt levnadssätt där Gud kom i första rummet. Genom att leva fattigt är det ett första stadium för att komma till himmelen. Laestadius förståelse för de fattiga och att han hyllade fattigdomen var en stor anledning till att läran spred sig i Tornedalen. En annan anledning var att han predikade på tornedalsfinska, språket markerade de troendes etniska tillhörighet om man använde sig av detta för att särskiljas från svenskarna.(Elenius. 2001:84-85)

Enligt Elenius hade Laestadius en tudelad relation till överheten, han var å ena sidan patriot gentemot fäderneslandet men han häcklade även myndighetspersoner. Laestadianismen var inget hot gentemot överheten, han uppmanade aldrig församlingen till att trotsa överheten. Det Laestadius gjorde var att han angrep överklassens moraliska dubbelmoral, och visade på att överklassen hängav sig till moraliska tveksamheter. Laestadius angrep ofta borgarna och krögarna som försåg bönderna och samerna med brännvin. Laestadius var bestämd i sina åsikter, han kompromissade inte ens med nykterheten när prins Karl besökte Tornedalen 1858 och prinsen ville skåla i vin med Laestadius. Dessa två hamnade i diskussion om nykterheten. Laestadius hävdade att de ungdomar som blivit nekade till genomförandet av vapentjänst hade blivit nekade på grund av de skador som de redan hade ådragit sig av alkohol. Prins Karl var generallöjtnant och han höll inte med Laestadius i alkoholfrågan. Kung Oscar II var den yngre brodern till prins Karl. Han skulle senare vara den som var den mest drivande i frågan om att försvenska Tornedalen. Enligt Elenius bör

det inte finnas ett samband mellan Laestadius konfrontation med prins Karl och försvenskningen av Tornedalen. Man kan utgå från att prins Karl inte hade ett positivt omdöme av Tornedalen och detta präglade åsikterna om Tornedalen och laestadianerna i kungafamiljen.(Elenius. 2001:85-89)

Laestadianismen stärkte den finska kulturen i Tornedalen. Finskan var det språk som predikades och laestadianismen blev en viktig del i att forma en etnisk- och kulturell samhörighet och gemenskap. Enligt Elenius fungerade laestadianismen som en motrörelse till den försvenskningpolitik som bedrevs i Tornedalen. Elenius menar även att laestadianismen påverkade den Tornedalska mentaliteten på ett sätt som inget tidigare gjort.(Elenius. 2001:81,89)

2.2.Den tornedalska kulturen

För att beskriva en identitet krävs det enligt mig att läsaren vet hur kulturen i Tornedalen ser ut. Kopplingen mellan identitet och kultur är något som forskare i regel anser vara stark. Laestadianismen var en viktig aspekt av kulturen i Tornedalen och laestadianismen går nära ihop med språket.

Språket är en viktig aspekt av kulturen, språket ses av både Wandé och Paasi som ett sätt att tydliggöra sin grupp, område och region. Språket är ett tydligt karaktärsdrag för minoriteter.(Paasi. 2003:477, Wandé. 2002:86) Tornedalens egna språk var även en avgörande faktor för den svenska staten när man ville försvenska området. Finskan sågs som ett hot mot den svenska homogeniteten och detta var tvunget att ändras.(Elenius. 2001:16) Enligt Birger Winsa är det förödande för ett folks självkänsla om något som står dem så nära som språket blir förkastat och ses något som ska förstöras. Det som skedde i Tornedalen under försvenskningprocessen var att svenska staten ansåg att svenskan och Sverige var ett finare land och språk än finskan, de såg de svenska Tornedalingarna som talade finska som utanför och talade som en lägre stående ras. Under den senare delen av 1800-talet sågs finländarna som en ras som var lägre stående än den ariska som framstående personer i Sverige ansåg att svenskarna tillhörde. När försvenskningen av Tornedalen påbörjades var det ingen som ville erkänna att man tvingade människor till att ge avkall på sitt modersmål till fördel för svenskan. Hög utbildade personer som exempelvis präster och

lärare ansåg att det var i de boende i Tornedalens intresse att lära sig svenskan, och för att förhindra spridningen av det finska språket. När personer som ansågs vara högre stående var av den åsikten då blev konsekvenserna att personer boende i Tornedalen inte uppskattade att vara tvåspråkiga. Det sågs som något dåligt att tala både meänkieli och svenska. Att ha kunskapen att kunna kommunicera på både svenska och meänkieli eller finska sågs som något med låg status.(Winsa. 1998:118)

Birger Winsas redogör i sin undersökning för tornedalingar och dess koppling till skammen över språket. I sin undersökning fick han ett svar av en man som han tog upp i texten. Han skrev att personer födda i Tornedalen och som kan hantera både svenska och meänkieli känner en skam just för att de är tvåspråkiga. Den här personen menar att logiskt sett förstår personerna som är tvåspråkiga att det är bra att kunna två språk men på det känslomässiga stadiet anser man att det är bättre om man enbart lär sina barn svenska. Det finns en känslomässig konflikt med att vara tornedaling. Denna känslomässiga konflikt uppkom bland annat i och med att den svenska staten såg deras språk som något dåligt och som skulle utrotas. Denna attityd var det många elever som mötte när de för första gången skulle börja skolan och kom dit med meänkieli eller finskan som modersmål, de kunde inte tala svenska.(Winsa. 1998:119-120) För att komma tillrätta med problemet att de flesta eleverna inte talade svenska när de kom till skolan förbjöd man allt tal på tornedalsfinska och lärarna använde sig av flickorna i klassen för att komma tillrätta med de elever som talade detta språk på rasten eller lektionen. När lärare använde sig av fysiskt våld för att komma tillrätta med språket blev konsekvenserna att barnen slutade tala sitt modersmål, tornedalsfinskan sågs som ett språk av låg ställning. Denna behandling av tornedalsfinskan var vanligt förekommande i skolan fram till 1970-talet.(Winsa. 1998:120)

Inom tornedalsfinskan finns det olika status beroende på var dialekten kommer ifrån. Enligt Winsa är dialekten som har lägst status den som har lånat mest från svenskan och samiskan medan de som har en tydligare finska är högre i hierarkin.(Winsa. 1998:122)

Det som skedde i Tornedalen efter och under försvenskingsprocessen är att många personer och särskilt personer som har blivit föräldrar har valt att inte föra vidare sitt modersmål. Tornedalsfinskan och den ”vanliga” finskan var det språk som majoriteten lärde sig hemma. När processen att utrota det finska språket hade blivit stark och mindervärdeskomplexet ökat på grund av att man lämnar hemmet utan att kunna tala

korrekt svenska då blev konsekvenserna att man inte lärde nästa generation språket. En anledning till det var och är att man anser att det finska språket bara är ett problem som man inte vill föra vidare.(Winsa. 1998:124) Det som Winsa ser som absurt är att de boende i Tornedalen har betalat skatter till en stat som i årtionden successivt har arbetat för att förstöra deras kultur. Konsekvenserna av detta är enligt Winsa att de boende i Tornedalen har uppfostrats i att se nedlåtande på sin kultur. Man känner inget band till sin kultur. Fortsättningsvis, har man inga sociala band till sin kultur då känner man heller ingen glöd att kämpa för att bevara sin hembygd och få den att utvecklas.(Winsa. 1998:124)

3. Fokusgruppen

Fokusgruppen kom att bestå av fyra personer, tre män och en kvinna. Jag började med att presentera mig själv på ett mer ingående sätt än i breven. Jag förklarade att jag har rötter i Tornedalen och det är en av anledningarna till att jag är intresserad av området.

De resultat som jag fick fram från fokusgruppen var i flera fall förväntade, men det framkom även åsikter som var av det oväntade slaget. Detta gjorde att fokusgruppen blev intressant och spännande.

3.1. Resultaten av fokusgruppen

Den första frågan jag ställde var vad deltagarna ansåg att ordet identitet innebar. Svaret jag fick var liknande för alla. Identitet är en persons historiska bakgrund. De element som formar en persons identitet är föräldrar, syskon, omgivningen och arbetet. Det är alla dessa olika aspekter som formar oss människor och ger oss en trygghet i vilka vi är enligt deltagarna. Det som är speciellt för Tornedalen och Pajala enligt deltagarna är att identiteten i många fall grundar sig i två länder och två språk. De har i stor utsträckning släktingar och vänner på båda sidor av gränsen. En av deltagarna beskrev att det finns platser i Finland som han känner ett starkt band till. En deltagare var av åsikten att det inte finns någon tornedalsk identitet. Personen grundade åsikten på att tornedalingarna är en blandning av många olika folkslag exempelvis samer och finländare. Reaktionen på detta påstående att det inte skulle finnas en tornedalsk identitet blev att en annan i gruppen menade att man visst kunde identifiera sig som Tornedaling även ifall man långt tillbaka har samiska rötter. Det ena behöver inte utesluta det andra. Vissa i gruppen ansåg sig vara både finländare och svenskar medan andra identifierade sig som tornedalingar och svenskar. Det fanns ingen skillnad dem i mellan om något land eller region påverkar mer än det andra.

Jag hade en fundering kring om identiteten fastställs när vi föds eller om vi konstruerar den senare i livet. Jag frågade deltagarna om det går att förändra den man är, svaret blev genomgående att det inte går att radera den man är. Det som gör den tornedalska dialekten speciell är att det finns en antydning till finskan, detta gör att det är tydligt vart man kommer ifrån. De tog upp att det är vanligt bland unga som flyttar söder ut att vilja radera

sin tornedalska identitet, de ändrar sin dialekt och sitt sätt att vara. En av deltagarna hade förståelse för ungdomarna, han menade att det inte är konstigt om man väljer att anpassa sig dit man kommer. En annan menade att det var först när han blivit äldre han förstod tryggheten han fick från sin identitet. Denna trygghet i sin identitet är något som man i första hand får från sina föräldrar.

Meänkieli som är den korrekta benämningen på tornedalsfinska utsågs till minoritetsspråk officiellt 2000. (Wande. 2002:82) Jag frågade deltagarna hur de reagerade efter utnämningen och svaret blev blandat, men ändå med samma innebörd. En av deltagarna ansåg att beskedet att meänkieli blev ett officiellt minoritetsspråk höjde statusen på språket. En annan av deltagarna var av den åsikten att det tog lång tid innan man förstod värdet i beslutet. Meänkieli har alltid setts som ett talspråk och inget skrivspråk, det är ett enkelt språk. Känslan var att bara för att det är skrivet på papper betyder inte det att attityderna mot språket förändras. En av deltagarna beskrev känslan som om de vore livstidsfångar som äntligen blivit fria, de vet inte hur de helt plötsligt ska hantera den nyvunna friheten. Efter beslutet upplevde deltagarna att paniken spred sig att man måste utveckla meänkieli till att bli ett skriftspråk för att på så sätt få det att överleva. Tyvärr ansåg deltagarna inte att stoltheten över språket har ökat efter erkännandet. Eleverna på skolan förstår varken värdet eller anledning till att lära sig meänkieli. De vill hellre lära sig den ”riktiga” finskan. Vissa av deltagarna menade att det finns områden där meänkieli är användbart t.ex. vid älgjakten, sedan menade en del av deltagarna att om ungdomarna lär sig meänkieli underlättar det deras möjlighet att lära sig den finskan som talas i exempelvis Helsingfors. För att försöka bevara språket och få ungdomar intresserade har enligt deltagarna Pajala kommun satt upp ett mål att 80% av eleverna som går ut grundskolan ska ha lärt sig meänkieli. Ett stort problem med det officiella erkännandet av meänkieli är att det ses som ett statligt påbud, försvenskingsprocessen finns fortfarande i minnet hos människor och med det kommer att meänkieli och finskan är något fult.

Jag frågade deltagarna om laestadianismen har påverkat kulturen på något sätt. Deltagarna menade att det hade den gjort. Enligt en av deltagarna är det ett ärligare klimat, du behöver inte låsa cykeln, huset eller bilen. Detta är ett exempel på hur laestadianismen har påverkat området och i detta fall Pajala. Det fanns de i gruppen som var av den åsikten att laestadianismen har fått ett oförtjänt dåligt rykte. De hänvisade till en undersökning som SAF, föregångaren till Svenskt näringsliv, gjorde för några år sedan där jämfördes

företagsamheten i Gnosjö och Pajala. De kom fram till att den dåliga företagsamheten i Pajala berodde på laestadianismen medan den ökande företagsamheten i Gnosjö berodde på frikyrkorna. Detta ansåg en av deltagarna var helt felaktig. Laestadianerna står för fri företagsamhet och deltagaren menade att om man skulle ta bort alla företag som drivs av laestadianer då skulle det med stor sannolikhet inte finnas många företag kvar. Laestadianismen har ökat bland unga i dag och en av deltagarna efterlyste att man börjar se laestadianismens potential i bland annat att behålla språket. Det vore bra enligt denna deltagare om man från kulturens sida och laestadianismens sida kunde börja samarbeta på olika sätt.

En av deltagarna ansåg att man i Tornedalsområdet har en tendens att alltid försöka hitta lösningar på sina problem. Tornedalen är historiskt sett ett fattigt område och lösningarna till problemen har varit allt från Gud, kommunism, socialism och sprit. Tornedalingar har en benägenhet att vilja dyrka, och det kan vara allt från Gud, Lenin eller flaskan.

Jag frågade gruppen hur de trodde att personer från södra Sverige ser på Tornedalingar. Svaret blev att de tror att det finns en nidsbild av personer från Tornedalen som tröga, lata och bidragstagare, Jag läste upp citatet av Biskop Lars Landgren som jag först använde mig av i bakgrunden.

...denna blandras utbredd öfver stora vidder och talande ett helt annat språk, icke allenast stod främmande för det svenska fäderneslandet, slö och ligkiltig för högre odling, utan ock visade stark benägenhet att utbreda sitt språk, segrande öfver det svenska, allt längre söderut(Elenius, 2001:167).

Jag frågade deltagarna hur de kände när de fick höra detta citat som tydligt är av rasbiologisk natur och om åsikter som denna har enligt deltagarna haft någon påverkan på tornedalingars syn på sig själva? Svaret jag fick var att det självklart har påverkat människor, och enligt vissa av deltagarna finns detta tänkandet kvar i människors sinnen. Det sitter djupt inetsat hos människor att deras kultur är något som inte bör finnas kvar, man bör komma ihåg att detta var något som skedde för en inte allt för lång tid sen.

Detta tog mig snabbt vidare till hur de ser på svenska staten. Åsikterna bland deltagarna var att känslan som finns i området och då särskilt i Pajala som är det område de representerar är att Tornedalen inte uppskattas. Känslan är att staten ser på Tornedalen på samma sätt som de beskrev att människor från södra Sverige ser på dem. Som bidragstagare som inte vill

arbeta. De flyr hellre än tar ett jobb. En kommentar kring detta av en av deltagarna var att de inte ens får snickra möbler av bräderna som de framställer av deras skog utan de får endast skicka bräderna neråt södra breddgrader.

4. Analys

Mitt syfte med denna uppsats var att se om personers identifiering påverkar synen på den svenska staten. Jag ska i denna analys återknyta den teorin som jag har använt mig av med de resultat som framkom under min fokusgrupp. Jag kommer i min analys jämföra de resultat som kom fram genom fokusgruppen med de idéer som de tre olika teoretikerna använde sig av för att beskriva identitet och regional identitet och hur detta ter sig i olika situationer.

Min första fundering när jag skrev frågorna var hur människor ser som identitet, många jag frågade tyckte att det lät komplicerat och visste inte hur de skulle svara. Enligt Laitin finns det två olika sätt att se på identitet. Det ena är den man föds till, det andra är den man i vuxen ålder väljer att bli. Både Laitin och Paasi ser identiteten som en process. Vi söker efter den vi är. Bara för att vi föds till en person behöver inte betyda att det för all framtid är den du är. (Laitin. 1998:19-21, Paasi. 2003:476) Fokusgruppen svar på vad som är ens identitet är den man är, platser, syskon ens historiska bakgrund formar personer till den man är. Det som är utmärkande enligt flera av de som deltog i fokusgruppen för deras identitet är deras språk och känslan av att tillhöra två länder. Detta stämmer in på Paasis förklaring av vad som utmärker regional identitet. Språket i Tornedalen är en viktig aspekt på vad som utmärker regional identitet av den anledningen att det är ett sätt att uttrycka ett vi och dom. Det finns en regional identitet i Tornedalen på grund av språket och kulturen, språket och kulturen är två saker som skiljer Tornedalen från andra regioner i exempelvis Norrbotten och resten av Sverige. (Paasi. 2003:477-478) Språket är en del i den Tornedalska kulturella identiteten som Wande talar om när han försöker förklara identitet. Meänkieli är en viktig aspekt av den tornedalska identiteten och denna region svetsas samman, detta är något som Wande beskriver som gruppidentitet. (Wande. 2002:86)

Det som har skett och sker enligt deltagarna i Pajala är att personer som flyttar från Pajala och Tornedalen vill radera sin tornedalska identitet när de flyttar från regionen. De förändrar sin dialekt och sitt sätt att vara, allt som är typiskt för den Tornedalska identiteten och kulturen. Detta leder till att språket glöms i många fall bort och förs inte vidare till nästa generation. Paasi menar att det är svårt för oss människor att finna vår egen identitet eftersom vi hela tiden blir konfronterade av bilder på hur vi ska vara. Detta kan innebära för

diskussionen att personer från Tornedalen ändrar sin dialekt vid flytt på grund av att passa in i det samhället man lever i. En del av deltagarna menade att det varken går att förändra eller radera sin identitet och detta kan man på ett sätt se att även Paasi argumenterar för i hans resonemang kring regional identitet. Han menar att för att vi ska förstå regional identitet krävs det att vi förstår att vi människor blir formade efter de sociala sammanhang vi lever i. (Paasi. 2003:475-479) Kulturen i Tornedalen och Pajala speciellt har påverkats av laestadianismen. Det finns en ärlighet som de gärna vill påpeka i området som är speciell, sedan påpekade deltagarna att det finns olika syn på laestadianismen och laestadianer. En del av de personer som har växt upp med föräldrar som är laestadianer ser denna rörelse som något mörkt och hårt, medan andra ser rörelsen som något ljust och fint. Det som en av deltagarna såg som något typiskt för Tornedalen var att man alltid försöker finna lösningar på sina problem, socialismen är en annan stark kraft av påverkan på de boende i området menade deltagaren och laestadianismen är en annan. Om jag ska ge mig på att tolka Paasis argument för vad som innefattar regional identitet så är kulturen en enorm faktor till vad det är som gör att människor identifierar sig regionalt. (Paasi. 2003:477) I Tornedalen är laestadianismen en viktig faktor i kulturen, bland annat på grund av att laestadianismen alltid har kämpat för behålla meänkieli levande och i och med det varit en stark kraft mot försvenskingsprocessen.

Vad gäller synen på den svenska staten i Tornedalen och speciellt Pajala var det relativt tydligt svar från deltagarna, man känner att staten, och med staten menar deltagarna de styrande i regering och riksdag, inte uppskattar det de kan tillföra och det de redan tillför. Synen på staten i området härstammar till stor del till försvenskingsprocessen. Försvenskingsprocessens mål var att få ett homogent Sverige och detta gjorde att man ville försvenska Tornedalen, konsekvenserna som detta har fått är att det än idag finns en känsla av skam för sin kultur i området om man får tro deltagarna.

När meänkieli blev officiellt minoritetsspråk år 2000 framkom det bland deltagarna att stoltheten över sitt språk inte kom med en gång. Det officiella erkännandet ökade statusen på språket, men enligt en av deltagarna var det svårt i början att se och förstå värdet i beslutet. En annan av deltagarna beskrev situationen som om en fånge som blivit dömd till livstid helt plötsligt blivit frigiven, han vet inte hur han ska hantera denna nyvunna frihet. Attityden gentemot meänkieli har inte förändrats efter att det blivit officiellt minoritetsspråk ansåg deltagarna, det är fortfarande ingen prioritet bland de yngre att lära sig språket. En

orsak till att attityderna mot meänkieli inte har förändrats är enligt vissa av deltagarna att det ses som ett statligt påbud. Detta var något som staten har beslutat om, på samma vis som de beslutade att försvenska området. Mycket av de idéer som fanns i Sverige och resten av världen under slutet av 1800-talet ända fram till 1900-talets mitt ertsades kvar hos människor. Idéerna om rasbiologi som användes bland annat både mot samerna och tornedalingarna sedan de nationalistiska strömningarna som spreds genom landet. De rasbiologiska idéerna försökte jag få fram genom att ta med ett citat av Lars Landgren där tornedalingarna ses som en blandras. Deltagarna i fokusgruppen trodde att dessa rasbiologiska idéer hade stor inverkan och har än i dag stor inverkan på synen på sig själva. De har under lång tid blivit matade med att de är en lägre stående ras som talar ett lägre stående språk och dessutom var de underutvecklade. Dessa idéer finns enligt en av deltagarna i gruppen kvar i stugorna, inte bara mindervärdeskomplexet utan även de rasbiologiska idéerna.

Frågan om hur synen på staten ser ut bland deltagarna och området var svaret att relationen mellan staten och Tornedalen inte fungerar. Känslan är att staten ser de boende i området som bidragstagare. I mina operationaliseringar tar jag upp det Laitin behandlar i boken *Identity in Formation* hur staten som institution förtrycker minoriteten och han beskriver känslan hos den familj han besöker, känslan som fanns hos denna familj att de inte tillhörde något land överhuvudtaget. (Laitin. 1998:3-10) Detta kan jag återknyta till mina resultat från fokusgruppen, om man ser till försvenskingsprocessen så har staten som institution förtryckt Tornedalen och efter projektet med arbetsstugor bidragit till synen av Tornedalen som ett område beroende av bidrag.

5. Slutsatser

Jag har nu analyserat mina resultat och sammankopplat resultaten till teorin. Jag ska nu redogöra för de slutsatser som jag nu med hjälp av analysen har kommit fram till. En påminnelse på vad som var forskningsfrågorna.

1. Hur ser en person från Tornedalen på sin egen identitet?
2. Har försvenskingsprocessen påverkat synen på en person från Tornedalens kultur och har den påverkat synen på den svenska staten?

Resultaten som jag har fått fram tyder på att det finns en känsla av regional identitet i Tornedalen. Men identiteten är även splittrad. Fokusgruppen var splittrad i den frågan eftersom vissa identifierade sig som en del av två länder. Dessa länder är Finland och Sverige, medan andra ansåg sig vara tornedalingar. Paasi menar att regional identitet är när det finns element i området som binder dem samman som exempelvis språket. (Paasi. 2003:477) Språket leder även till antagandet att den tornedalska identiteten grundar sig på de kulturella aspekterna som finns i Tornedalen. Det kan vara allt från språket, dialekten bland de som inte kan tala meänkieli.

Jag anser att för att förstå den tornedalska identiteten krävs det att man förstår den försvenskingsprocess som staten bedrev i Tornedalen från mitten av 1800-talet och egentligen ända fram till mitten av 1900-talet. Denna försvenskingsprocess uppkom som en del av Sveriges ansträngningar att bli en mer homogeniserad stat och rädsla för det ryska tsarimperiet. Finland tillföll Ryssland efter freden 1809, konsekvenserna av det blev att gränsen till Ryssland flyttades närmare Sverige. Under den här tiden spred sig även nationalistiska och rasbiologiska idéer i Sverige. De som företrädde de nationalistiska idéerna ansåg att på grund av tornedalingarnas bristande och i vissa fall helt saknade kunskaper i det svenska språket var de ett säkerhetsshot. Som svensk patriot kunde du inte veta vilken sida boende från Tornedalen stod på. Man ville helt enkelt försvenska området, för att uppnå en homogeniserad stat. I min uppsats har jag tagit med bakgrunden för att påvisa hur mycket försvenskingsprocessen har påverkat den Tornedalska kulturen, och påverkar än idag. Får man höra under lång tid att man är en lägre stående ras som talar ett lägre stående språk, då försvinner stoltheten över kulturen. För att en kultur ska överleva

och ha möjlighet att föras vidare till nästa generation krävs att enligt mig att man känner en stolthet över sin kulturella identitet och tillhörighet. Det som gör Tornedalen speciellt för mig är bland annat språket, som jag skrev i min analys är språket enligt Wande en viktig aspekt för den kulturella identiteten, min åsikt är att språket är bland den viktigaste aspekten av känslan av tillhörighet och identitet i Tornedalen. Språket är det som skiljer Tornedalen från övriga norra Sverige, jag anser att i likhet med samerna är språket viktigt för den Tornedalska kulturen för att på så sätt visa det som är utmärkande och speciellt med deras region. Även om det finns andra faktorer som bredvid språket betyder lika mycket för den Tornedalska kulturen, så har statens behandling av språket en avgörande betydelse för hur tornedalingar ser på sig själva och sin identitet. Min analys av resultaten från fokusgruppen är att identiteten är kluven i Tornedalen, de ser sig själva som svenskar, men på samma gång ser de sig som antingen finländare eller tornedalingar, men det finns även exempel när de identifierar sig som alla tre. De olika identiteterna betyder lika mycket, detta förstod jag efter fokusgruppen. Att det skiljde sig mellan deltagarna vad gäller om de identifierade sig själva som svensk och finländare eller som svensk och tornedaling tror jag beror på vart människor bor och kommer ifrån. Att vissa identifierar sig mer som finländare än tornedaling tror jag i första hand på om du eller din familj har haft täta kontakter med Finland, kontakterna kan vara giftermål över gränserna eller arbete. Medan de som ser sig mer som tornedalingar än som finländare har kanske familjen inte haft lika nära kontakter med Finland. En annan orsak tror jag kan vara att identifiera sig som finländare inte innebär lika mycket skam som det möjligtvis gör om man identifierar sig som tornedaling. Om man identifierar sig som finländare då har man i alla fall en "riktig" identitet, man är både svensk och finländare. Istället för att identifiera sig som något "luddigt" som tornedaling, är man något mer konkret. Slutsatsen jag kan dra är att försvenskingsprocessen har gjort att det finns en känsla av skam associerad till att vara tornedaling. Detta tror jag påverkar hur personer i området identifierar sig. I fokusgruppen kom det fram att många som flyttar från Tornedalen förändrar sin identitet, enligt deltagarna vill de förändra den de är. De vill radera sin Tornedalska identitet.

Känslan som möjligtvis finns i Tornedalen att resterande Sverige och speciellt den svenska staten ser Tornedalen som ett område beroende av bidrag från staten och att det finns en ovilja att arbeta. Det är resonabelt att dra den slutsatsen angående känslan bland vissa av de boende i Tornedalen att staten ser tornedalingen som bidragstagare är att bilden av det fattiga och underutvecklade Tornedalen finns kvar i det medvetna hos de boende. Detta kan

rimligtvis återkopplas till de arbetsstugor som fanns i Tornedalen under första delen av 1900-talet, dessa arbetsstugor finansierades till stor del av bidrag från staten, men även från privatpersoner som skänkte via kyrkans kollekt.

Detta kan kopplas till operationaliseringarna (s.17) där jag kopplar samman AMS och arbetsstugorna som ett sätt att operationalisera synen på staten. Staten har haft olika roller vad gäller arbete och undervisning. Ett har varit arbetsstugorna, idag är det AMS som på olika sätt kan göra att känslan att man ses som bidragstagare förstärks. Arbetsstugornas uppgift var bland annat att lära barnen svenska. AMS uppgift är att sätta människor i arbete. Båda institutionernas metoder att genomföra detta var och är ibland hårda. Med det menar jag inte att AMS är inte det samma som arbetsstugor. Kopplingen kan finnas på det sättet att känslan kan vara att man tvingar in människor i olika projekt. Statlig inblandning kan ses som något negativt speciellt om det framställs som om man inte vill jobba bara för att man inte vill flytta 30 mil.

Enligt fokusgruppen står staten för något negativt i Tornedalen. Detta är förståligt med tanke på den behandling som Tornedalen har fått genomgå på order av svenska staten. Attityden var att Tornedalen var ett säkerhetshot mot Sverige på grund av deras nära band till den finska sidan av Tornedalen. Försvenskningsprocessen fick hårt motstånd av laestadianerna som behöll meänkieli som det språk som användes under väckelsemötena. Jag tror att det var mycket tack vare laestadianerna att språket inte försvann redan vid den första generationen som föddes under försvenskningsprocessen.

Erkännandet av meänkieli som minoritetsspråk tror jag var ett försök av den svenska staten att gottgöra Tornedalen för försvenskningsprocessen, resultatet av detta erkännande blev inte som staten ville. Det officiella erkännandet av meänkieli sågs mer som ett statligt påbud än något man blev glad över. Att det sågs som ett statligt påbud var något negativt, staten ville ännu en gång diktera vad som gäller. Det finns en misstänksamhet gentemot den svenska staten som jag anser inte är svår att förstå. Under lång tid fick de boende i Tornedalen klart för sig att deras kultur inte var något som borde finnas i Sverige, det var något som skulle göras om för att de skulle assimileras med resten av Sveriges befolkning. Idag är meänkieli på väg att dö ut. Det är få ungdomar och vuxna som förstår värdet i att kunna tala meänkieli, Pajala har nu satt upp ett mål, målsättningen är att 80% av eleverna ska ha kunskap i meänkieli när de går ut grundskolan.

Slutsatsen av denna uppsats och forskningsfrågorna är att vissa av de boende i Tornedalen anser sig ha en dubbel identitet, skillnaden som jag har skrivit innan är att vissa ser sig som svenskar och finnar medan andra ser sig själva som svenskar och tornedaling. Sedan finns det de som kanske bara ser sig själva som svenskar, tornedalingar eller finnar. Jag hade tyvärr inte tid att undersöka stora delar av Tornedalen. Jag tror att de åsikter som jag fick fram i fokusgruppen går till viss del att generalisera för hela Tornedalen. Jag är medveten om att det säkert finns andra synvinklar och åsikter kring detta. Svaret på min andra forskningsfråga är att orsaken till den syn som finns på deras egen kultur och synen på den svenska staten härstammar från försvenskingsprocessen. Jag har inte funnit några fakta som har motbevisat den synen.

Hypotesen som ställdes i uppsatsen löd på följande vis: Om språket ses som ett exempel på det som är centralast i att förstå identiteten i en region som både Paasi och Wande menar, och staten vill utrota denna grupperings språk då blir konsekvenserna att staten ses som en förtryckare och självkänslan och stoltheten över sitt språk försvinner och utbyts till en känsla av skam. Kulturen och identiteten är nära sammanlänkade. För att förstå en persons identitet är det fördelaktigt om man kan förstå kulturen den härstammar från.(Paasi. 2003:476, Wande. 2003:86) Det som framkom i uppsatsen är att hypotesen till viss del stämmer efter att ha gjort fokusgruppen och analyserat svaren. Viljan från staten att meänkieli skulle försvinna gjorde att känslan av skam uppkom. Det finns självklart andra aspekter av detta och det skulle vara omöjligt för mig under den tidsbegränsade period som finns för denna uppsats att undersöka alla.

Fokusgruppen tog upp problemet med att man bara får skicka ner brädor, en av de deltagarna uttryckte att de inte ens får bygga möbler av de träd som de har fällt av deras skog. Detta är en konsekvens av globaliseringen, man känner inte att man tar deras kompetens på allvar, och när man flyttar tillverkningen då tar man även från Tornedalen arbetstillfällen. Detta kan ses i ett vidare perspektiv i och med globaliseringen, Paasi menar att vi idag söker efter gamla grupperingar för att känna samhörighet, med andra ord inte lika ensamma.(Paasi. 2003:475)

5.1. Egna reflektioner

Denna del av den svenska historien är något vi inte får lära oss i skolan. Synd är väl det med tanke på den senaste debatten som startades av två folkpartister i Malmö som vill förbjuda invandrare att tala sitt eget språk i skolan. Frågan jag ställer mig då är om det inte vore bra om vi kunde lära oss något av vår egen historia för att på så sätt förstå vilka konsekvenser ett sådant beslut kan få. Jag anser att Tornedalens historia är ett bra exempel på vad som kan hända om staten går in och förbjuder grupper att tala sitt hemspråk. Min åsikt är att för att kunna lära dig ett nytt språk så krävs det att du kan ditt eget hemspråk bra. Annars finns det en risk att man inte kan varken svenskan eller sitt eget språk tillräckligt bra.

Att vi idag söker oss tillbaka till gamla grupperingar anser jag är tydligt. Detta beror säkerligen till stor del på globaliseringen och den ökande individualism som vi utsätts för. I Tornedalen har exempelvis antalet ungdomar som söker sig till laestadianska väckelsen ökat genom åren. Anledningen till det tror jag hänger ihop med att man vill tillbaka till sina rötter, laestadianerna håller sina möten på meänkieli och detta tror jag kan innebära en möjlighet för språket att överleva. En av deltagarna i fokusgruppen menade att det vore bra om både kulturen och laestadianerna kunde enas och inse varandras potential. Min åsikt är att jag tror att det vore bra för kulturen och språket om detta kunde uppnås.

Min åsikt är att den svenska staten har utnyttjat den fattigdom som präglade Tornedalen under lång tid, med utnyttjande menar jag att staten använde sig av den statligt finansierade folkskolereformen för att på så sätt lära barnen svenska och få dem att glömma sitt modersmål. Den svenska staten lyckades under dessa år i mina ögon förtrycka ett helt område enbart baserat på grunderna att de talade ett annat språk. Att det finns en djup misstro gentemot staten är inte konstigt för mig utan ganska självklart. Den process att integrera Tornedalen i resten av Sverige tror jag kunde ha skötts på ett sätt som inte gjorde att den Tornedalska kulturen skulle bli lidande av det. Som jag skrev i detta kapitel är jag av den åsikten att man behöver en trygghet i språket och hemifrån för att på så sätt kunna tillgodogöra sig ett annat språk och en annan kultur. Konsekvenserna av att man på vissa ställen inte har tillåtits tala språket överhuvudtaget har blivit att man kanske känner att man inte har tillräckliga kunskaper i både svenskan och meänkieli. Detta kan göra att man känner ett komplex när man flyttar. Som tornedaling har du ett synnerligen en utstickande

dialekt, eftersom finskan bryter i många fall igenom. Detta kan vara något som blir jobbigt när man flyttar söderut och ska börja arbeta. Jag tror inte att någon av oss vill utmärka oss när vi kommer till en ny stad och ett nytt arbete. Vi vill alla anpassa oss efter nya situationer. Att den Tornedalska identiteten är kluven på mer än ett sätt anser jag tydligt framkommer, vad detta beror på tror jag är flera orsaker. Att man inte känner en stolthet över sitt språk och sin kultur tror jag beror på försvenskningssprocessen, att man sedan vill förändra sig när man flyttar till en ny plats kan bland annat bero på något annat.

När det handlar om relationen staten - Tornedalen är det enkelt att tro att man skulle få samma svar om man ställde samma fråga till vilken by, små stad eller minoritet som helst. Jag argumenterar för att det är mer komplext än så. Visst att det säkerligen finns andra grupper som känner att staten inte uppskattar dem. Det som skiljer alla åt är bakgrunden till den känslan och vad det är de kan erbjuda. Naturresurser med mera. Denna uppsats tar upp Tornedalens syn på staten och bakgrunden till den synen på staten. En av de största resurserna i Tornedalen är skogen. Det vore intressant om liknande frågor ställdes till andra grupper i Sverige, där man använder deras historia för att se hur den har påverkat och på vilket sätt den har påverkat den gruppens syn på den svenska staten.

Min åsikt är att man inte heller får glömma bort att de som flyttar från sina byar och orter i Tornedalen ner till södra Sverige kan ses som svikare. Jag tror att jantelagen spelar en stor roll i området som det även gör i hela Sverige. Anledningen till att man ses som svikare om man flyttar och hittar lyckan någon annanstans är att som boende i Tornedalen kan se detta som om man sviker Tornedalen. Om detta är rätt eller fel kan inte jag avgöra, lika lite om en liknande diskussion skulle uppkomma i mitt eget landskap som är Värmland. Att de boende sedan kanske ser dessa utflyttande som svikare tror jag beror på att man kanske anser att man borde vilja "rädda" den kultur som finns kvar och om man flyttar då sviker man sin egen kultur.

Förhoppningsvis lyckas man förändra attityden kring meänkieli och i och med det få människor att känna en stolthet över den Tornedalska kulturen. Denna stolthet hoppas jag kan göra den regionala identiteten starkare, stoltheten över kulturen kan i sin tur leda till att man känner en större samhörighet med resterande Sverige. Eftersom man känner en större trygghet och säkerhet i den man är, känslan att man måste prestera mer än andra för att motbevisa fördomarna kanske kan minska.

Jag anser att användandet av en fokusgrupp var en exceptionellt bra metod att använda sig av när man ska undersöka föreställningar av ett fenomen som identitet. För mig var det billigare att ha en fokusgrupp än det hade varit att skicka iväg enkäter. Jag tycker att det är viktigt att påpeka att det tar mycket tid att få ihop en fokusgrupp, det som tar tid är det praktiska. Speciellt om fokusgruppen ska genomföras på annan ort. Belöningen för det praktiska slitet är att du förhoppningsvis får en intressant diskussion, och resultat som kanske inte hade kommit fram om man använt sig av enkäter.

Även om forskningen kring identiteter är stor idag tycker jag att identiteter fortfarande är viktigt. För idag när vi lever i en globaliserad värld blir sökandet efter identiteter viktigare för oss människor, och fler konflikter har sin grogrund i minoriteter som har varit förtryckta av en stat och sedan fått kraft att resa sig och slå tillbaka. Därför anser jag att identiteter är ett viktigt område att undersöka idag. Jag kan sedan rekommendera att använda er av en fokusgrupp om ni vill få reda på vad människor verkligen tycker och på så sätt frambringa en diskussion som kan få alla att fundera.

Mina erfarenheter av att göra en uppsats om ett ämne som det talas lite om i Sverige har varit att det är svårt. De flesta av de böcker jag har behövt har jag varit tvungen att låna från andra universitet och bibliotek. Jag kan tycka att det är konstigt att det ska vara så pass svårt att få tag i böcker som behandlar detta ämne, sedan undrar jag om identitetsforskning bland statsvetare är något relativt outforskat. Jag fann ingen typisk teoretiker eller teori som behandlar detta ämne ett statsvetenskapligt perspektiv. Detta är kanske något för framtida forskare att utveckla.

Referensförteckning

Litteratur.

Bloor. M, Frankland. J, Thomas. M, Robson. K. (2001) *Focus Groups in Social Research*. SAGE Publications. United States of America

Burnham. P, Gilland. K, Grant. W, Layton-Henry. Z. (2004) *Research Methods in Politics*. Palgrave Macmillan. New York.

Elenius. L. (2001) *Både finsk och svensk, Modernisering, nationalism och språkförändring i Tornedalen 1850-1939*. GTC. Luleå.

Laitin. D. (1998) *Identity in Formation, The Russian-Speaking Populations in the Near Abroad*. Cornell University Press. New York.

Larsson. B. (2004) *Lars Levi Laestadius, Hans liv, verksamhet och den Laestadianska väckelsen*. Artos och Norma bokförlag. Skellefteå.

Morgan. D.L. (1998) *Planning Focus Group, Focus Group Kit 2*. SAGE Publications. United States of America.

Slunga. N. Tornedalica nr 3. (1965) *Staten och den finskspråkiga befolkningen i Norrbotten*. Tornedalica Luleå.

Winsa. B. (1998) *Language Attitudes and Social Identity, Oppression and Revival of a Minority Language in Sweden*. Linguistics Association of Australia. ANU Printing Service.

Artikel ur tidskrift.

Paasi. A. (2003) "Region and Place: regional identity in question" *Progress in Human Geography* 27,4 (2003)

Wande. E. (2002) "Etnicitet och identitet: några reflektioner med utgångspunkt i språksituationen i Tornedalen" *Arina: nordisk tidskrift för svensk forskning* nr 1 2002.

Internetkällor

Exemplet om utanförskap i syftet kom från mångkulturellt centrum i Botkyrka.

Undersökningen är gjord av Mirjaliisa Lukkarinen Kvist. Den publicerades i *Invandrare och minoriteter* nr 6 2001. www.mkc.botkyrka.se/text/iom/mirjaliisa.htm 22 januari 2007

Året när meänkieli blev tillåtet igen på skolgården finns på Svenska tornedalingar riksförbund. www.str-t.com/svenska.htm 22 januari 2007